

OULUN SALON KUNTA

**ROMANILASTEN PERUSOPETUKSEN TUKEMISEN
KEHITTÄMISTOIMINTASUUNNITELMA 2009-2010**

ROMANILASTEN PERUSOPETUKSEN TUKEMISEN KEHITTÄMISTOIMINTASUUNNITELMA

SISÄLLYS

1. Romanilapset perusopetuksessa taustaa
 - 1.1. Yleistä
 - 1.2. Oulunsalon romanilasten taustaa
 - 1.3. Oulunsalon kehittämistoiminnan painotusalueet ja keinot niiden toteuttamiseksi romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämisessä
 - 1.4. Vastuutahot kehittämistoiminnassa
2. Koulun yhteistyö romanivanhempien kanssa
3. Romanilapsi päivähoitossa ja esikoulussa
 - 3.1. Päivähoitossa huomioitavaa
 - 3.2. Esikoulussa huomioitavaa
4. Romanioppilaan oppimispolku
 - 4.1. Koulunkäynnin aloitus
 - 4.2. Alakoulusta yläkouluun
 - 4.3. Peruskoulusta toiselle asteelle
5. Romanioppilaan tuki
 - 5.1. Tuen järjestämisen periaatteet ja yleinen tuki
 - 5.2. Tehostettu tuki
 - 5.3. Erityinen tuki
6. Poissaolot, luokallejäännit ja koulunkäynnin keskeyttäminen
7. Syrjintä ja yhdenvertaisuus
8. Romanivanhempien yhteistyö muiden viranomaisten kanssa
 - 8.1. Romanivanhempien yhteistyö sosiaaliviranomaisten kanssa
 - 8.2. Romanivanhempien yhteistyö terveystoimintaviranomaisten kanssa
9. Kerhotoiminta
10. Suunnitelman pohjana käytetyt asiakirjat ja muut lähteet

1. Romanilapset perusopetuksessa taustaa

1.1. Yleistä

Romanit ovat Suomen etnisistä vähemmistöistä vanhin. Suomen romanien määrä on arvioiden mukaan 10 000 – 12 000. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan (2004) romanioppilaiden opetuksessa tulee huomioida Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä.

Opetushallituksen perusopetus selvitys vuodelta 2004 osoittaa romanioppilaiden koulunkäynnin huolenaiheiksi romanilasten vähäisen osallistumisen esikouluun, luokalle jäämisen erityisesti kahtena ensimmäisenä kouluvuotena, eri syistä johtuvat poissaolot, peruskoulun keskeyttämisen, romanikielen opetuksen vähäisyyden kouluissa sekä romanioppilaiden runsaan erityisopetukseen ja yksilölliseen opetukseen siirtymisen valtaväestön oppilaisiin verrattuna.

Hyvinä asioina Opetushallituksen teettämän tutkimuksen mukaan esille nousivat romanilasten sosiaalisuus, vahvuusalueina taito- ja taideaineet sekä osittain myös hyvät käytöstavat.

1.2. Oulunsalon romanilasten taustaa

Oulunsalon peruskoulua käyvien romanilasten lukumäärä on kolme. Esikoulussa on yksi romanilapsi. Peruskoulua suorittavat lapset ovat erityisopetusryhmissä siten, että yhdellä on yksilöllistettyjä aineita ja kaksi muuta ovat pidennetyssä oppivelvollisuutta antavassa erityisopetuksessa.

Syksyllä 2009 tehdyssä pienimuotoisessa selvityksessä romanilasten opetuksen taustoista esille tuli Oulunsalon kunnan vahvuuksista seuraavat asiat:

- Romanilapsia opettavissa kouluissa ja luokissa on pätevä ja kokenut henkilökunta. Romanilapset saavat Oulunsalossa esiopetusta.
- Oulunsalossa on kehitetty kouluyönteisyyttä romanilapsien ja heidän vanhempien kanssa päiväkodissa, esikoulussa ja peruskoulussa.
- Pohjois-Suomen Romanit ry. toimii Oulunsalon romanilasten perusopetuksen kehittämistoiminnan yhteistyökumppanina ja asiantuntija-apuna.

Samassa selvityksessä esille nousivat valtakunnallisestikin havaitut seuraavat ongelmat:

- Romanioppilailla vaikeuksia motivoitua koulutyöhön ts. oppilailla on vaikeuksia löytää merkitystä opiskelulle peruskoulussa ja näin mahdollinen opintojen keskeyttämisriski kasvaa tultaessa peruskoulun päättövaiheeseen. Peruskoulun keskeyttäminen johtaa siihen, että lapsi ei voi hakeutua ammatilliseen jatkokoulutukseen ja näin ollen syrjäytyminen työelämästä on mahdollinen.
- Romani lasten poissaolot opiskelusta heikentävät heidän opinnoista suoriutumista ja lisäävät opintojen keskeyttämisriskiä.
- Romanilasten vanhemmilta saattaa puuttua tarvittava tieto ja taito auttaa lasta heidän

koulunkäyntiin liittyvissä ongelmissa.

- Koulun henkilökunnalta saattaa puuttua tarvittava tieto ja taito romaanikulttuurista auttaa lasta heidän koulunkäyntiin liittyvissä ongelmissa.
- Lisäksi sosiaalisesti hyväksytyt tavat eivät ole yhteneväiset, mikä aiheuttaa ongelmia yhteistoiminnassa.

1.3. Oulunsalon kehittämistoiminnan painotusalueet ja keinot niiden toteuttamiseksi romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämisessä

Oulunsalon kunnassa valittiin romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämistoiminnan painotusalueiksi seuraavat tavoitteet ja tavoitteen saavuttamiseksi käytettävät keinot, joilla pyritään vaikuttamaan myös kunta-kohtaisestikin havaittuihin ongelmiin:

- 1) Suvaitsevaisuuden ja hyvien etnisten suhteiden edistäminen sekä romanikulttuurin tuntemuksen lisääminen ja erityisesti koulu yhteisön romanivähemmistön ja valtakulttuurin yhteyksien edistäminen.

Tavoitteen saavuttamiseksi pyritään käyttämään seuraavia keinoja:

- Vanhempainiltojen yhteyteen järjestetään esitys romanikulttuurista.
- Paikallislehteen tietoa romanikulttuurista.
- Kouluissa ja niissä luokissa, joissa on tai joihin tulee romanilapsia, järjestetään esitys romanikulttuurista.
- Kaikkiin kouluihin (4) ja päiväkoteihin (5) hankitaan romanikulttuurista kertova DVD-levy, mikä kiertää eri luokissa.

- 2) Romanioppilaiden oppimismahdollisuuksien edistäminen ja materiaalin tuottaminen.

Tavoitteen saavuttamiseksi pyritään käyttämään seuraavia keinoja:

- Opiskelumotivaation parantamiseksi pyritään yhdessä oppilaan, vanhempien ja Pohjois-Suomen Romanit ry:n kanssa löytämään oppilaskohtainen merkitys opiskelulle.
- Terveystieteiden opettaja keskusteleo romanilasten vanhempien kanssa sairauskäsitteeseen liittyvistä asioista ja opettaja poissaolojen vaikutuksesta opinnoista suoriutumiseen.
- Tuetaan vanhempia lastensa koulutyön tukijoina siten, että järjestetään läksy- ja musiikkikerho, jossa ohjataan lapsia läksyjen teossa ja vanhempia läksyjen valvojina.
- Pyritään hankkimaan romanitaustaista oppimateriaalia yhteistyössä Pohjois-Suomen Romanit ry:n kanssa.
- Romanilasten vanhemmille järjestetään tilaisuus, jossa työvoimaviranomainen selvittää vanhemmille työvoimatilannetta ja eri ammattivaihtoehtoja työllistymismahdollisuuksineen.

- 3) Romanikodin ja koulun yhteistyön kehittäminen.

Romanikodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseksi käytetään seuraavia keinoja:

- Ongelmien voittamiseksi järjestetään mahdollisimman paljon kasvokkain tapaamisia opettajien ja vanhempien välillä pian ongelmien ilmaantumisen jälkeen.
- Kodin ja koulun yhteistyön sujumiseksi sovitaan selvät säännöt.

1.4. Kehittämistoiminnan vastuutahot

Romanilasten perusopetuksen tukemisen kehittämistoiminnan käytännön toimenpiteiden toteutuksesta vastaa jokainen peruskoulu.

2. Koulun yhteistyö romanivanhempien kanssa

Peruskoululaki velvoittaa kouluja toimimaan yhteistyössä kaikkien oppilaiden ja heidän vanhempiensa kanssa riippumatta heidän sosiaalisesta tai rodullisesta taustastaan. Tärkeää on huomioida, että osalla romanivanhemmista voi olla omakohtaisia huonoja koulumuistoja ennen kaikkea koulukiusaamisiin liittyvissä asioissa, joten vanhempaintapaamisissa ja muussa yhteydenpidossa kodin ja koulun välillä voidaan vähentää epäluottamusta ja lisätä molemminpuolista luottamusta.

Vanhempien kykyyn osallistua lastensa koulunkäynnin tukemiseen vaikuttavat monet tekijät, mutta vanhempien koulutustason heikkous ja tietämättömyys nykyisen koulun säännöistä voi osaltaan heikentää romanivanhempien kykyä osallistua lastensa koulunkäynnin tukemiseen. Myönteisen viestinnän lisäämiseksi koulun on hyvä pyrkiä romanien arvostamaan suoraan henkilökohtaiseen yhteydenpitoon kasvokkain ja puhelimitse. Yhteydenpitotavoista tulee sopia heti alussa vanhempien kanssa.

”Ellei ryhdytä rakentamaan suunnitteluun mustalaisten omaehtoisen kulttuurin pohjalta, luodaan uusi sukupolvi ”mustalaisia”, joita mustalaisyhteisön tavat ja säännöt eivät sido, mutta jotka eivät pysty toimimaan tyydyttävästi valtakulttuurinkaan piirissä”, totesi Martti Grönfors vuoden 1981 pitkittäistutkimuksensa Suomen mustalaiskansa johtopäätöksissä korostaen, että mustalaiset itse ovat parhaiten asiantuntijoita yhteisöään koskevissa kysymyksissä. Edellä esitettyä viittausta korosti myös Helsingissä pidetty romanilasten perusopetuksen tukemishankkeen seminaari 24-25.9.2009, jossa korostettiin kodin ja koulun yhteistyön merkitystä silloin, kun ns. kulttuurierot aiheuttavat ristiriitoja sekä mahdollisen romaniyhdyshenkilön käyttöä asioiden sovittelussa.

Syksyllä 2009 Oulunsalon romaniperheille tehdyssä kyselyssä romaniperheet näkivät yhteistyön koulun kanssa onnistuneen hyvin. Yläasteelle siirtyminen nähtiin vaikeimpana asiana. Romanilapsiin oli kohdistunut jonkin verran kiusaamista, mutta opettajat olivat puuttuneet tapauksiin heti. Romaniperheet arvostavat peruskoulun suorittamista ja pitävät sitä tärkeänä asiana tulevaisuuden kannalta.

3. Romanilapsi päivähoitossa ja esikoulussa

3.1. Päivähoitossa huomioitavaa

Muutamia suomalaisesta kulttuurista poikkeavia kulttuuripiirteitä olisi hyvä huomioida. Niiden tunteminen ja huomioonottaminen luo romanilapselle tuttuuden tunnetta ja turvallisuutta. Näitä ovat mm. vanhempien ihmisten kunnioitus, pukeutuminen (näky lasten vanhemmissa), puhtaus- ja häveliäisyydet, aikakäsite ja ajankäyttö, uskonto sekä väistämismoraliisuus. Hienomotorisia taitoja tulee tukea. Yleensä romanivanhemmat haluavat lastensa noudattavan yleisesti kaikkia lapsia koskevia sääntöjä. Yhteydenpito vanhempiin on tärkeää kasvokkain, mutta myös puhelimitse tai tekstiviestein.

3.2. Esikoulussa huomioitavaa

Edellä mainitun lisäksi romanilapsi osallistuu yleiseen esikouluun ja suorittaa vuoden aikana Matkalla kouluun tehtävistön. Hienomotorisiin taitoihin kiinnitetään erityistä huomiota, samoin esikoulun säännölliseen/jokapäiväiseen käyntiin. Mikäli Matkalla kouluun tehtävistössä esiintyy vaikeuksia, (kiertävä) erityisopettaja suunnittelee yhdessä vanhempien kanssa jatkoselvittelyt ja tukitoimet esikouluun. Tavoitteena on löytää mahdolliset oppimisvaikeudet jo esikoulussa, tukea romanilasta niissä jotta koulun aloitus sujuisi hyvin.

4. Romanioppilaan oppimispolku

4.1. Koulunkäynnin aloitus

Romanioppilaasta tehdään tiedonsiirto vallitsevan käytännön mukaisesti yhdessä romanivanhempien, tulevan koulun erityisopettajan, opettajan ja rehtorin kanssa. Tiedonsiirrossa vahvistetaan yhteistyötä romanivanhempien kanssa sekä siirretään tieto romanilapsen oppimisen asioista. Ystävyyssuhteet ja vahvuudet huomioidaan erityisesti. Jos mahdollista, pyritään koulu aloittamaan koulussa jossa on joku toinen romanioppilas.

4.2. Alakoulusta yläkouluun

Siirryttäessä alakoulusta yläkouluun romanilapsi voi kohdata valtaväestön lapsia enemmän häneen kohdistuvia muutospainetta, koska yläkoulussa on paljon oppilaita kuten opettajiaakin, jotka kohtaavat ensimmäisen kerran romanihenkilön ja kohtaaminen ei välttämättä aina ole luontevaa. Muutospaineiden helpottamiseksi keväisissä alakoulusta yläkouluun tapahtuvissa siirtopalaverissa tulee huomioida romanioppilaiden tulo yläkouluun luontevasti siten, että niiden luokkien luokanvalvoja, joihin romanioppilaita on tulossa, tiedotetaan romanikulttuurin erityispiirteistä ja niiden huomioimisesta. Ko.luokissa tulee lukuvuoden alussa pitää romanien itsensä esittelemänä, esim. äidinkielen tunnilla, esitys romanikulttuurista.

Oulunsalon romaniperheet kokivat siirtymisen alakoulusta yläkouluun olevan kaikkein vaikeinta. Tämän vuoksi romanioppilaan tukiverkosto tulisi olla etukäteen mietitty ja

valmisteltu siten, että romanioppilaalla tulisi olla valtaväestön oppilaita tukena silloin kun romanioppilasta kiusataan. Kiusaamiseen puututaan koulun keinoin. Ketään ei saa jättää yksin.

Romaninuorilla on yläkoulussa edessään ”kaksoisidentiteetin” rakentamisen haaste: oman identiteetin löytäminen sekä nuorena että romanina- ja tämän lisäksi romanikulttuurin pukeutumiseen liittyvät asiat. Pukeutumiseen liittyvät seikat eivät kuitenkaan saa olla esteenä osallistumiselle koulun liikuntatunneille. Romanilapsilta voi vaatia pukeutumista liikuntatunnilla liikunta-asuun.

4.3. Peruskoulusta toiselle asteelle

Koska romaninuorten kynnys hakeutua jatko-opintoihin voi olla korkea, tulee erityisesti yhdeksännen päättöluokan aikana neuvoa ja tukea romanilasta ja hänen perhettään, jotta nuori rohkaistuisi hakeutumaan jatkokoulutukseen toiselle asteelle (lukioon tai ammatilliseen koulutukseen). Tärkeänä linkkinä työelämään toimii kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla olevat työelämäntutustumisjaksot ns. TET-jaksot. Oppilaanohjaaja voi suositella romaninuorille TET-paikkoja, joista nuoret ovat aiemmin saaneet hyviä kokemuksia tai antaa romanilapselle mahdollisuuden kokeilla jotain oppilaan itsensä ehdottamaa työkokeilupaiikkaa.

Romanioppilaille pyritään järjestämään tilaisuus keskustella työvoimaviranomaisten kanssa ammattien työvoimatilanteesta työllistymismahdollisuuksineen.

5. Romanioppilaan tuki

a. Tuen järjestämisen periaatteet ja yleinen tuki

Romanioppilaiden tuen järjestämisen pääperiaatteena tulee olla, että heitä kohdellaan samanlaisesti kuin valtaväestönkin oppilaita.

Tavoitteena on, että kaikki lapset käyvät koulua ja opiskelevat omassa luokassa ja lähikoulussa.

Oppilaan opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat pedagogiset perusteet ja oppilaan yksilölliset tarpeet. Tällä tarkoitetaan lapsen tukemista omassa lähikoulussa ja luokassa niin, että lapsi ja hänen perheensä kokevat olevansa osallisia koulun ja luokan toimintaan ja yhteisöön.

Oppilaan tukemisen järjestämisen periaatteet:

- osallistavan opetuksen edistäminen
- pedagoginen näkökulma opetusjärjestelyiden lähtökohtana
- joustavat käytännöt
- yksittäisen oppijan tarpeet ja vahvuudet lähtökohtana
- oppimispolun jatkuvuus
- moniasiantuntijuus yhteistyössä
- opetushenkilöstön ja avustavan henkilöstön osaamisen tukeminen

Jokainen oppilas voi saada tarvittaessaan oppimiseen ja koulunkäyntiin yleistä tukea. Yleistä, kaikille oppilaille tarkoitettua tukea on mm. eriyttäminen, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus ja oppilashuolto. Yleinen tuki on luonteeltaan jaksottaista ja lyhytkestoista.

Ensisijainen keino tukea oppilasta on luokassa tapahtuva eriyttäminen. Tällöin huomioidaan oppilaan tuen tarpeet yhdessä tai useammassa oppiaineessa. Eriyttämisen keinoja ovat oppisisältöjen, opetusmenetelmien, opiskelumateriaalin ja oppimisympäristön muokkaaminen siten, että oppilaalla on mahdollisuus omien kykyjensä ja edellytystensä mukaiseen oppimiseen sekä yleisopetuksen tavoitteiden saavuttamiseen.

Kun oppilas tarvitsee määrältään ja laadultaan yleistä tukea tehokkaampaa tukea, hän voi saada tehostettua tukea.

b. Tehostettu tuki

Tehostettu tuki tarkoittaa sitä, että yleisiä tukitoimia tehostetaan määrällisesti ja laadullisesti. Tehostettu tuki rakentuu esi- ja perusopetuksen yleisille tukikäytänteille, joita voivat olla eriyttäminen, samanaikaisopetus, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, kodin ja koulun yhteistyö, oppilaan ohjaus, oppilashuollon tuki tai ohjaajan tuki.

Tehostetun tuen avulla tuetaan oppilaan oppimista ja kasvua. Tavoitteena on ehkäistä oppilaan oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Jotta oppilas ja hänen perheensä saa kokonaisvaltaista tukea, on tukiverkostojen muodostaminen ja tiivistäminen tärkeää. Koulun väki tarvitseekin rinnalleen sosiaalityön ja terveydenhuollon ammattilaisia varsinkin silloin, kun perheet tarvitsevat tukea. Koulukuraattori on käytössä joka koululla. Pienet oppilashuoltopysäkit toimivat myös kouluittain.

Oppilaalle on tehtävä oppimissuunnitelma tai, kun oppilas saa tehostettua tukea. Oppimissuunnitelma laaditaan opettajien, vanhempien ja muiden oppilaan tukemiseen osallistuvien henkilöiden kanssa.

Oppimissuunnitelmassa kuvataan, miten opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista tuetaan ja millaisia oppimista, käyttäytymistä tai esimerkiksi sosiaalista vuorovaikutusta edistäviä menetelmiä tai työskentelytapoja aiotaan käyttää. Oppimissuunnitelmassa voidaan sopia oppilaan tarpeen mukaisista opetusjärjestelyistä.

Oppimissuunnitelman toteutumisen seurannasta ja arvioinnista sovitaan oppimissuunnitelmaa laatiessa.

c. Erityinen tuki

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opetusjärjestelyt voivat sisältää esimerkiksi oppimisympäristöön, opetus- ja ohjaushenkilöstöön, opetus- ja opiskelumenetelmiin, oppimääriin, materiaaleihin ja välineisiin liittyvää oppilaan tarpeista lähtevää yksilöllistämistä ja muokkaamista..

Pedagoginen asiantuntemus on keskeistä suunniteltaessa erityistä tukea tarvitsevan oppilaan opetuksen järjestämistä. Pedagogisessa selvityksessä todetaan, mitkä ovat oppilaan vahvuusalueet ja mitkä puolestaan keskeiset, oppilaan oppimiseen ja kasvuun sekä opiskelutilanteisiin liittyvät ongelmat.

Selvityksessä esitetään, millaista tehostettua tukea oppilas on saanut, sekä arvio siitä, millaisia pedagogisia ja oppilashuollollisia järjestelyjä tarvitaan oppilaan oppimisen ja kasvun tukemiseksi jatkossa. Oppilaasta ja hänen oppimisedellytyksistään tulee laatia pedagoginen selvitys, joka valmistellaan moniammatillisesti.

Tarvittaessa voidaan lisäksi hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus taikka sosiaalinen selvitys.

6. Poissaolot, luokallejäännit ja koulunkäynnin keskeyttäminen

Poissaoloissa ei tule hyväksyä ns. ”kulttuurilla ratsastusta”, vaan poissaoloille olisi saatava selvät säännöt yhdessä romanivanhempien kanssa. Sairaus käsitteenä tulee selkiinnyttää terveydenhoitajan kanssa käytävissä keskusteluissa. Huoltajilla on velvollisuus ilmoittaa lapsen poissaoloista viipymättä kouluun sekä kouluilla on velvollisuus ilmoittaa luvattomista poissaoloista välittömästi huoltajille. On tärkeää yrittää selvittää poissaolojen todellinen syy ja selvittää vanhemmille, että lapsi jää jälkeen opetuksesta ja saa luokkayhteisössä herkästi ”lintsarin” maineen, joka tuo uusia ongelmia (Tuula Åkerlund; Romanit ja koulu). Rehtori myöntää anomuksesta yli kolmen päivän poissaolot. Opettajat voivat myöntävät poissaoloa kolme päivää.

Luokallejääntien ja koulunkäyntien keskeyttämisten ehkäisemiseksi tulisi koulussa erityisesti huomioida romanilasten osalta yksittäisten tarpeiden ja heidän

vahvuksiensa huomiointi koulumotivaatiota lisäävänä merkityksenä. Tarvittaessa on mahdollisimman varhain käynnistettävä moniammatillinen yhteistyö koulunkäynnin keskeytymisen ehkäisemiseksi.

7. Syrjintä ja yhdenvertaisuus

Suomessa kaikenlainen syrjintä on kielletty perustuslain ja useiden muidenkin lakien nojalla. Yhdenvertaisuuslaki astui voimaan 2004. Lain keskeinen ajatus on, että samanlainen kohtelu ei välttämättä takaa yhdenvertaista asemaa eri lähtökohdista tuleville ihmisille. Laki mahdollistaa myös positiivisen erityiskohtelun, jolla henkilöä tai ryhmää tuetaan erityistoimenpiteiden avulla pääsemään yhdenvertaiseen asemaan pääväestön kanssa. Laki edellyttää viranomaisia toimimaan aktiivisesti yhdenvertaisuuden edistämiseksi sen sijaan, että pelkkä syrjimättömyys riittäisi (Palkkaisinko romanin?, s. 26).

Jatkuva lapsuudesta alkanut syrjintä ja epäilyksen kohteena oleminen vaikuttaa romanien asennoitumiseen pääväestöä kohtaan. Koska syrjintää kohdataan usein, yksittäinen romani saattaa olettaa aina pääväestöä kohdatessaan, että vastapuoli suhtautuu häneen kielteisesti. Tämä voi johtaa tilanteen molemminpuoliseen väärintulkintaan. Romanit tarkkailevat pitkään ympäristön suhtautumista. Romanit toivovat tulevansa kohdelluksi yksilöinä eivätkä minkään ryhmän stereotyyppisinä edustajina (Palkkaisinko romanin ?, s.26). Tästä hyvänä esimerkkinä on pääväestön keskuudessa elävä myytti siitä, että kaikki romanit ovat varkaita. Tällaisten väärin yleistysten kitkemiseksi tulee tehdä jatkuvaa työtä niin koulussa kuin yhteiskunnan muissakin laitoksissa.

Romanikulttuuriin, kuten mihinkään muuhunkaan kulttuuriin, ei kuulu minkäänlainen rikollisuus, vaan niin romaneilla kuin kaikilla muillakin rikollisuus on seurausta vääristä valinnoista. Jokainen ihminen täytyy ottaa yksilönä. Viranomaisten tulee toimia aktiivisesti edistääkseen yhdenvertaisuutta ottaen ihmisen yksilöllisyys huomioon, eikä lähteä yksilöä tuomitsemaan hänen kulttuuritaustaansa liittyvien yleistysten vuoksi.

8. Romanivanhempien yhteistyö muiden viranomaisten kanssa

8.1. Romanivanhempien yhteistyö sosiaaliviranomaisten kanssa

Yleisellä tasolla yhteistyön pohja tulee olla luottamus ja tämä korostuu silloin, kun on kyse lapsia koskevista asioista.

Kun suhtautuminen on varauksellista, vaatii aikaa, että löytyy "yhteinen kieli" asioista puhumiseen. On tärkeää, että viranomaisten taholta asiat esitetään selkeästi. Esim. jos käyttää ilmaisussa käsitteitä, jotka eivät ole suomenkielisiä tulisi varmistua siitä, että kuulija on ymmärtänyt sisällön.

Kun romanivanhempi on lastensuojeluun liittyvissä asioissa yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa, taustalla on usein ilmaistu tai ilmaisematon pelko siitä, että lapsi ollaan

ottamassa huostaan ja sijoittamassa muualle - pois kotoa. Näihin tilanteisiin liittyvät faktat / yleiset perusteet on syytä käydä yhdessä keskustellen läpi ja antaa avoimesti tietoa. Usein on niin, että ollaan kielteisen asian ympärillä yhdessä ja vaikka on vahva tahto rakentaa ja löytää yhteisymmärrys, siinä ei aina onnistuta.

Toimeentulotukiasioissa on ohjeistuksessa huomioitu romanit erityisryhmänä vain siltä osin, että romaninaisen pukeutuminen (hame) on kallis hankinta ja tulisi huomioida erityismenona. Murrosikäisten tyttöjen osalta hamekysymys liittyy aikuistumiseen, itsenäistymiseen ja identiteettiin, jota joudutaan aina arvioimaan yksilöllisesti. Keskustelua käydään myös päivähoitoon ja kouluun liittyen talviurheiluvälineistä ja niiden hankintakustannuksista.

Työllistymistä vaikeuttaa koulutuksen puute ja lasten motivoiminen esim. ammatilliseen koulutukseen on erityisen haastavaa, jos hänen vanhemmilla ei ole ammatillista koulutusta eikä kokemusta työelämästä.

Asumiseen liittyvät asiat ovat usein viranomaisyhteistyötä, jossa romanivanhemmat usein ovat aktiivisia toimijoita ja hakevat tukea mm. alueellisilta romaniasian suunnittelijoilta ja neuvottelukunnan jäseniltä. Näissä tilanteissa joudutaan usein kertaamaan yhteiskunnan yleiset peruspelissäännöt asumisessa ja romanikulttuurin erityispiirteet mm. sukulaisten vierailut laajalla joukolla. Asumisratkaisussa perhe usein vetoaa lasten koulukäynnin turvaamiseen (asunnon sijainti, tarvitaanko kuljetusta, asunnon koko; huomioiden perheen koko ja lasten iät).

8.2. Romanivanhempien yhteistyö terveysviranomaisten kanssa

Hoitotyön ihmiskäsitykseksi on yleisesti hyväksytty humanistinen ihmiskäsitys. Siinä ihminen nähdään osana perhettä, kulttuuriaan ja sitä yhteisöä, jossa hän elää. Romanikulttuurin ihmiskäsityksessä ihminen on ensisijaisesti osa perhettään, sukuaan ja yhteisöään. Romani pitää itseään terveenä, jos hänen sairautensa tai vammansa ei vaikeuta hänen elämäänsä ratkaisevasti. Yksilön saama tuki vaikuttaa myönteisesti terveyteen.

Romanien kulttuuritaustan huomioon ottaminen hoidossa:

1) Suvun ja perheen merkitys:

Tavallisesti suku huolehtii itse sairaistaan ja vammaisistaan. Hoitoon hakeudutaan vasta, kun oireilu on vakavaa. Tartuntoja pelätään. Ero läheisistä ja jääminen yksin keskelle vieraampaa kulttuuria on vaikeaa. Tämän vuoksi omaiset osallistuvat tutkimuksiin ja ovat läsnä tukemassa hoitotilanteissa. Turvallisen ilmapiirin luominen vaikuttaa myönteisesti sairaudesta selviytymisvaiheessa, ja sillä lisätään omatoimisuutta toipumisvaiheessa. Romanit eivät käytä neuvolapalveluita yhtä yleisesti kuin valtaväestö. Romanit tarvitsevatkin tietoa ennaltaehkäisevien käytäntien merkityksestä sairauksien ehkäisyssä ja varhaisessa tukemisessa. Perheessä on selkeät roolit vanhemmilla. Miestä arvostetaan sen mukaan, miten hän elättää perheen ja

naista sen mukaan, miten hän hoitaa lapset ja kodin. Romanit ovat herkkätunteisia. Myönteinen suhtautuminen ja avoin ja suoraan puhuminen on toivottavaa. Vanhempien ja erityisesti äidin sairastuessa on tarjottava perhetyön palveluja. On myös annettava tietoa sairaudesta ja sen hoidosta ja myös selkeät, suulliset kotihoito-ohjeet.

2) Puhtaus- ja häveliäisyystavat:

Romanit ymmärtävät puhtauden syvällisemmin kuin pääväestö. Siihen liittyvät tavat toimivat myös elämän ohjeina ja niillä on merkitystä päivittäisessä toiminnassa. Ne koskevat kaikkea toimintaa astioiden ja ruokatavaroiden käsittelystä pyykinpesuun, vaatetuksesta eri sukupolvien väliseen kanssakäymiseen sekä ruokaan ja ruokailuvälineisiin. Romanikulttuurissa on tapana pestä kädet ennen kuin ollaan tekemisissä ruoan tai astioiden kanssa. Sellaisia tavaroita, jotka voivat olla lattialla tai tuolilla, ei nosteta pöydälle. Seksuaalisuuteen liittyviin asioihin suhtaudutaan häveliäästi. Raskaus viittaa sukupuolisuuteen ja sen vuoksi siitä ei puhuta vanhempien romaanien kanssa. Raskautta peitellään mahdollisimman pitkään ja käyttäytyään kuin sitä ei olisi. Nuoret eivät puhu sukupuolisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista vanhempien kanssa. Kouluterveydenhoitajan on hyvä antaa yleisen murrosiän kehitykseen liittyvän luokkaopetuksen lisäksi myös tilaisuuden keskustella kahden kesken kehitysasioista. Murrosikä on vaikea vaihe. Erityisesti tyttöjen pukeutuminen liikuntatunnilla voimistelupukuun tai pitkiin housuihin aikuisten nähden voi olla vaikeaa. Pukeutumisesta on syytä keskustella avoimesti ja sopia siitä nuoren ja perheen kanssa.

Terveystarkastukset:

Vanhemmat saavat kutsun osallistua 1. lk:n terveystarkastukseen. Joka vuosi lähetetään terveystarkastus oppilaan kotiin ja tarvittaessa vanhemmat ovat mukana tarkastuksessa. Lääkärin tarkastus on kerran ala-asteella ja yläasteella. Siirryttäessä kotihoidosta päivähoitoon, esikouluun ja kouluun tehdään moniammatillista yhteistyötä lapsen kehityksen tukemiseksi. Kulttuuriset tekijät tulee ottaa huomioon. Terveystarkastuksen rooli oppilashuollossa on, yhteistyössä vanhempien kanssa, tukea, arvioida ja tarvittaessa ohjata oppilas tutkimuksiin tai muihin palveluihin. Hankalissa tilanteissa romanitukihenkilöä voidaan käyttää yhteistyönä apuna.

9. Kerhotoiminta

Kehittämistyöryhmä hyväksyi toimintasuunnitelman 12.11.2009 esitettäväksi ohjausryhmälle 24.11.2009. Kehittämistyöryhmä oli yksimielisesti kannattamassa Läksy- ja musiikkikerhon käynnistämistä tammikuun alusta viikolta kaksi (2) lähtien. Läksy- ja musiikkikerho kokoontuu nykyisin kerran viikossa maanantaisin ja on kahden tunnin mittainen. Läksy- ja musiikkikerho toimii kalenterivuoden 2010 viikoittain koulun työajan mukaisesti. Kerhon vetäjinä toimivat musiikki- ja psykoterapeutti Kimmo Piironen ja romanityönohjaajaksi opiskeleva Sabina Valentin. Kokoontumistiloina toimivat Oulunsalon yläasteen musiikkiluokka ja läksykerhon tilana Mikko Vimparin

erityisluokka 1228. Luokat ovat lähellä toisiaan, mutta tarpeeksi etäällä, jotta eivät häiritse toistensa työskentelyä.

Kerhotoiminnan perusteiksi kehittämistyöryhmä esitti seuraavat asiat:

- Vastaavat kerhot ovat olleet hyväksi havaittuja ympäri Suomea mm. Oulussa. Musiikki on romanikulttuuriin oleellisesti kuuluva henkisen hyvinvoinnin lähde.
- Kerhossa Oulunsalon romanit voivat kohdata toisia perheitä ja saavat tarvittavaa ohjausta lastensa koulunkäynnin ohjaajina ja läksyjen kontrolloijina.
- Alle kouluikäiset voivat kerhossa harjaannuttaa käden hieno- ja karkeamotorisia taitoja erilaisilla piirros- ja askartelutehtävillä.
- Kouluikäisille annetaan apua läksyjen tekemiseen ja ohjataan opiskelutekniikassa.
- Romanivanhemmat ja lapset voivat tehdä ja toteuttaa musiikkia ammattimaisessa ohjauksessa.

Kerhotoiminnan asiantuntija-apuna alle kouluikäisille toimii erityislastentarhanopettaja Nina Ollikainen, kouluikäisille erityisluokanopettajat Seija Kaakinen, Paula Niinimaa, Päivi Väättäinen ja Mikko Vimpari. Musiikin asiantuntijana toimii musiikkiterapeutti Kimmo Piironen. Ko. henkilöt antavat opetusopillisia ohjausneuvoja romanityönohjaajaksi opiskelevalle kerho-ohjaajalle Sabina Valentinille.

10. Suunnitelman pohjana käytetyt asiakirjat ja muut lähteet

Perusopetuslaki

Enemmän samanlaista kuin erilaista, Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2009:2

Romaanilapsen kohtaaminen esi- ja perusopetuksessa, Oph

Oletko tutustunut romaanikulttuuriin opettajille ja kouluttajille ja esikouluikäisille ja 1.-2. luokkalaisille, Ovet Auki-projekti.

Oulunsalon perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet; Oppilaan yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki.

Åkerlund Tuula; Romanit ja koulutus. Luentomoniste.

Suomen mustalaiskansaa, Martti Grönfors, 1981.

Palkkaisinko romanin; Opas romanien kouluttajille, koulutuksen järjestäjille ja työvoimaviranomaisille, 2007.

Vast vastensa; Opas romanien kanssa työskenteleville sosiaalialan ammattilaisille, 2007.

